

ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ГРОМАД У ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЧЕРЕЗ СОЦІАЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ ТА ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ

BUILDING COMMUNITY RESILIENCE IN THE POST-WAR RECOVERY PERIOD THROUGH SOCIAL INITIATIVES AND VOLUNTEER MOVEMENT

У період післявоєнного відновлення українського суспільства особливої актуальності набуває дослідження стійкості громад як основного чинника соціального згуртування, ефективної взаємодії та подолання кризових наслідків війни. Соціальні ініціативи й волонтерський рух розглядаються в статті як інструменти зміцнення локальних спільнот у контексті трансформаційних процесів, спричинених повномасштабною війною. Мета дослідження полягає у визначенні ролі соціальних ініціатив і волонтерства у формуванні стійкості громад у післявоєнний період, а також у виявленні практик, які сприяють посиленню соціальної взаємодії, адаптації та розвитку локальних спільнот. У роботі застосовано загальнонаукові методи (аналіз та синтез). Для узагальнення отриманих даних – методи контент-аналізу та порівняльного аналізу. Визначено, що основними чинниками формування стійкості громад є активна участь громадян у волонтерських ініціативах, горизонтальні соціальні зв'язки, доступ до інформаційних ресурсів, а також інституціоналізація громадських практик. Соціальні ініціативи є каталізаторами відновлення соціального капіталу та довіри, сприяючи консолідації населення навколо спільних цінностей і завдань. Волонтерський рух виконує функції мобілізації ресурсів, підтримки вразливих груп та створення платформ для партнерства між громадськими структурами та органами влади. Результати дослідження підтверджують важливість підтримки соціальних ініціатив на державному та місцевому рівнях для ефективного відновлення та довготривалої стійкості громад. Формування сталих практик громадської участі, розширення можливостей волонтерських організацій та розвиток соціального капіталу визначають здатність спільнот до адаптації в умовах післякризової реальності.

Ключові слова: стійкість громад, соціальні ініціативи, волонтерство, соціальний капітал, післявоєнне відновлення, локальні спіль-

ноти, громадська участь, адаптація, партнерство, соціальна згуртованість.

In the period of post-war recovery of Ukrainian society, research into community resilience as a key factor in social cohesion, effective interaction, and overcoming the crisis consequences of war is becoming particularly relevant. Social initiatives and the volunteer movement are considered in the article as tools for strengthening local communities in the context of the transformational processes caused by full-scale war. The aim of the study is to determine the role of social initiatives and volunteering in shaping community resilience in the post-war period, as well as to identify practices that contribute to strengthening social interaction, adaptation, and development of local communities. The study uses general scientific methods (analysis and synthesis). Content analysis and comparative analysis methods were used to summarize the data obtained. It was determined that the main factors in the formation of community resilience are the active participation of citizens in volunteer initiatives, horizontal social ties, access to information resources, and the institutionalization of community practices. Social initiatives are catalysts for the restoration of social capital and trust, contributing to the consolidation of the population around common values and goals. The volunteer movement performs the functions of mobilizing resources, supporting vulnerable groups, and creating platforms for partnership between civil society structures and government authorities. The results of the study confirm the importance of supporting social initiatives at the state and local levels for effective recovery and long-term sustainability of communities. The formation of sustainable practices of public participation, the expansion of opportunities for volunteer organizations, and the development of social capital determine the ability of communities to adapt to post-crisis realities.

Key words: community resilience, social initiatives, volunteering, social capital, post-war recovery, local communities, civic participation, adaptation, partnership, social cohesion.

УДК 316.42:361.7
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.74.5>
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Размолодчикова І.В.

к.пед.н., доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Криворізький державний педагогічний університет

Лазарева А.О.

к.філос.н., доцент кафедри психології та соціальної роботи
Національний університет «Одеська політехніка»

Плющ В.А.

доктор філософії у галузі соціології, молодший науковий співробітник
Інститут соціології
Національної академії наук України

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні спричинила глибокі соціальні, економічні та гуманітарні кризи, що особливо відчутні на рівні місцевих громад. У нових реаліях відновлення держави критично важливою є здатність громад не лише реагувати на виклики, але й адаптуватися до змін, забезпечуючи сталість розвитку. Одним з основних чинників формування такої здатності є соціальна згуртованість, взаємна підтримка та активне залучення громадян до процесів розбудови. У цьому контексті соціальні ініціативи та волонтерський рух є ефективними інструментами мобілізації ресурсів, зміцнення горизонтальних зв'язків і формування довіри між членами спільнот.

Однак, попри значний суспільний потенціал цих процесів, наукове осмислення механізмів формування стійкості громад у післявоєнний період залишається недостатньо систематизованим. Існує потреба в глибшому аналізі практик волонтерства та соціальної активності в умовах післяконфліктного відновлення, а також у виокремленні елементів, що впливають на формування соціальної стійкості на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі зростає інтерес до проблем соціальної стійкості, громадської активності та волонтерського руху як рушіїв післявоєнного відновлення. Дослідники звертають увагу

на зміну соціальних зв'язків, роль неформальних ініціатив та потенціал волонтерства в зміцненні локальних спільнот у період трансформації.

Так, М. Назаров обґрунтовує поняття соціальної стійкості як ресурсу для відновлення територіальних громад з акцентом на соціальні детермінанти та механізми зміцнення локальної згуртованості [9]. Український волонтерський рух у контексті глобальних викликів аналізують О. Панькова та О. Касперович, підкреслюючи його значення для формування довіри й мобілізації ресурсів під час кризи [10]. Правові основи та адміністративні механізми регулювання волонтерської діяльності досліджують В. Гапон, Т. Корж-Ікаєва та П. Горінов, акцентуючи на забезпеченні правового статусу волонтерів в умовах воєнного стану [1; 6; 3]. Внесок громадських організацій у післявоєнне відновлення України, зокрема через реалізацію соціальних проєктів та налагодження співпраці з органами місцевого самоврядування, висвітлюють К. Петровська, А. Тургенєва та А. Мельничук [11]. Наративи волонтерства в українському суспільстві аналізують О. Бойчак (О. Boichak) та Б. МакКернан (B. McKernan), показуючи вплив цих процесів на соціальні зміни й зміцнення громадянської активності в умовах війни [16]. Історико-правовий розвиток волонтерського руху в Україні аналізує О. Головка, звертаючи увагу на трансформацію його ролі в кризові періоди [2].

Загалом, огляд сучасних досліджень підтверджує актуальність вивчення волонтерства та соціальних ініціатив як основи для формування стійких, згуртованих громад у період післявоєнного відновлення. Це обґрунтовує необхідність комплексного аналізу як на теоретичному, так і практичному рівнях.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність низки досліджень, присвячених соціальній згуртованості, волонтерській діяльності та розвитку громад, значну частину наукових праць сфокусовано переважно на мирному або довоєнному контексті. У сучасних умовах повномасштабної війни та тривалого періоду післявоєнного відновлення виникає низка нових викликів, що потребують переосмислення наявних підходів до формування стійкості громад. Недостатньо вивченими залишаються такі аспекти, як трансформація соціальних зв'язків у громадах унаслідок війни; роль неформальних ініціатив та горизонтальних практик у відновленні локальних спільнот; ефективність взаємодії волонтерського руху з місцевим самоврядуванням; механізми інституціоналізації волонтерських і соціальних ініціатив у системі управління громадою; вплив соціального капіталу на довготривалу адаптацію та стабілізацію соціального середовища.

Ці напрями досі не отримали належного комплексного теоретичного та емпіричного опрацювання, що й зумовлює актуальність дослідження та потребу в нових міждисциплінарних підходах, які допоможуть глибше зрозуміти процеси фор-

мування стійкості громад у післявоєнний період через призму соціальних ініціатив та волонтерського руху, а також сприятимуть розробленню ефективних стратегій підтримки та розвитку локальних спільнот.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є з'ясування ролі соціальних ініціатив та волонтерського руху у формуванні стійкості громад у період післявоєнного відновлення.

Відповідно до мети сформульовано такі завдання:

- 1) проаналізувати основні чинники, що впливають на стійкість громад у контексті соціальних трансформацій, спричинених війною;
- 2) визначити вплив соціальних ініціатив та волонтерської діяльності на відновлення соціального капіталу й згуртованості на місцевому рівні;
- 3) виокремити ефективні механізми взаємодії між волонтерськими структурами, громадянським суспільством та органами місцевого самоврядування в процесі відбудови громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування стійкості громад у післявоєнний період є складним і багатограним процесом, який охоплює соціальні, економічні, культурні та політичні чинники. У процесі відновлення локальних спільнот особливе значення мають соціальні ініціативи та волонтерський рух, що сприяють зміцненню соціального капіталу й довіри між членами громади.

Одним з основних елементів є соціальна згуртованість, що визначається як ступінь взаємодії, довіри та солідарності між членами громади. В умовах післявоєнного періоду волонтерські ініціативи допомагають відновити ці зв'язки, мобілізуючи ресурси й забезпечуючи соціальну підтримку найбільш вразливим групам населення. Соціальні ініціативи, які охоплюють різні громадські проєкти, культурні заходи, освітні програми та допомогу в працевлаштуванні, сприяють не лише матеріальному відновленню, а й психологічній реабілітації жителів громад.

Волонтерський рух, що розвинувся в Україні у відповідь на виклики війни, став основою для формування горизонтальних соціальних мереж, які доповнюють офіційну систему соціальної допомоги. Він забезпечує швидкий та гнучкий розподіл ресурсів, допомагає налагоджувати комунікації між різними групами населення й місцевими органами влади.

Під час повномасштабної війни волонтерський рух в Україні трансформувався у важливий соціальний ресурс, здатний частково компенсувати функції державних інституцій. Добровільні ініціативи активно мобілізуються не лише для підтримки обороноздатності, а й для подолання критичних соціальних, гуманітарних та інфраструктурних викликів на місцевому рівні, відіграючи значну роль у формуванні стійкості громад [7, с. 28].

З початком повномасштабного вторгнення волонтерський рух в Україні набув безпрецедентно-

го масштабу, ставши одним з основних аспектів підтримки суспільства в умовах війни. За даними Київського міжнародного інституту соціології, понад 70 % українців залучені до волонтерської діяльності, а майже 40 % постійно допомагають армії або постраждалим, що значно перевищує довоєнний показник (17,3 %). Особливо значущим є зростання довіри до волонтерських ініціатив – 84 % населення висловлюють повну довіру волонтерам. Це свідчить про посилення соціального капіталу та згуртованості громад, що є основою для їхньої стійкості [5].

В умовах війни волонтерство в Україні є не лише реакцією на кризу, а й інструментом суспільної мобілізації та соціальної відповідальності. Воно сприяє залученню громадян до розв'язання гострих проблем, формує креативні підходи до підтримки постраждалих, сприяє згуртуванню спільнот і створює канали прямої взаємодії між тими, хто потребує допомоги, і тими, хто її може надати [12, с. 305].

На фоні тривалого воєнного протистояння волонтерський рух поступово трансформується, зосереджуючи зусилля на довгострокових соціальних ініціативах, зокрема реабілітації ветеранів, відновленні освітніх і медичних закладів, розмінуванні територій та підтримці економічного розвитку. Саме через такі ініціативи відбувається мобілізація локальних ресурсів і формування механізмів сталого відновлення громад, що сприяє зміцненню їхньої соціальної стійкості.

Водночас існують певні виклики, такі як недостатнє фінансування, бюрократичні перешкоди та обмеженість ресурсів, які потребують системного підходу до їхнього подолання. Для успішного формування стійкості громад у післявоєнний період важливими аспектами є підвищення рівня соціальної капіталізації, зміцнення довіри між членами громади та розвиток партнерських відносин між громадянським суспільством і владою [13].

Основними чинниками цього процесу є соціальний капітал, що передбачає довіру та взаємодію між членами громади, активність волонтерського руху, який мобілізує ресурси та підтримку; а також інституційна підтримка місцевої влади та громадських організацій. Не менш важливими є емоційна та психологічна підтримка населення, економічна стабільність, що сприяє матеріальній безпеці, а також гнучкість і адаптивність громади до змін.

Отже, стійкість громад формується під впливом різних взаємопов'язаних чинників, кожен із яких відіграє свою унікальну роль у забезпеченні стабільності та розвитку спільнот у післявоєнний період. Соціальний капітал, що ґрунтується на довірі, взаємодії та підтримці між членами громади, створює міцну основу для колективних дій та сприяє згуртованості навіть у складних умовах. Волонтерський рух та активність громадянського суспільства є каталізаторами соціальної мобілізації, забезпечуючи необхідні ресурси, допомогу та підтримку тим, хто її потребує, посилюючи відчуття спільності та солідарності.

Інституційна підтримка, яка полягає в ефективній співпраці між місцевими органами влади, громадськими організаціями та волонтерами, створює системні механізми, що забезпечують сталий розвиток та відновлення інфраструктури й соціальних послуг. Важливим елементом є також емоційна та психологічна підтримка, адже подолання наслідків війни передбачає не лише матеріальну, а й ментальну реабілітацію, що сприяє відновленню внутрішньої рівноваги та підвищенню життєстійкості населення.

Економічна стабільність забезпечує матеріальну базу для життя, сприяє створенню робочих місць та розвитку підприємництва, що зменшує залежність громад від зовнішньої допомоги та стимулює їхню самодостатність. Гнучкість і адаптивність громад дає їм змогу швидко реагувати на нові

Таблиця 1

Основні чинники стійкості громад у період післявоєнного відновлення

Чинник	Опис	Вплив на стійкість громади	Приклади вияву
Соціальний капітал	Довіра і взаємодія між людьми	Підвищує згуртованість	Спільні ініціативи, взаємодопомога
Волонтерський рух	Громадська активність	Мобілізує ресурси та підтримку	Організація допомоги, волонтерські акції
Інституційна підтримка	Взаємодія з владою та організаціями	Забезпечує сталий розвиток	Партнерські програми, гранти
Емоційна та психологічна підтримка	Психологічна реабілітація	Зміцнює ментальне здоров'я	Терапевтичні групи, консультації
Економічна стабільність	Відновлення робочих місць	Підвищує матеріальну безпеку	Соціальне підприємництво, робочі програми
Гнучкість і адаптивність	Здатність до змін та інновацій	Допомагає долати нові виклики	Запровадження нових підходів, навчальні проекти

Джерело: створено авторами на основі [13]

виклики, упроваджувати інновації та коригувати стратегії розвитку відповідно до змінних умов, що особливо важливо в післявоєнних трансформаціях.

Взаємодія цих чинників створює комплексний, багаторівневий підхід до формування стійкості громад, що сприяє не лише подоланню кризових явищ, а й закладенню міцного фундаменту для довготривалого розвитку та відновлення соціального капіталу, економічної та психологічної стабільності. Відповідно, розуміння та врахування цих аспектів є важливим для розроблення ефективних стратегій підтримки громад у складних післявоєнних умовах.

Волонтерський рух в Україні останніми роками набув особливого значення, ставши одним з основних інструментів мобілізації локальних ресурсів у контексті воєнних дій та післявоєнного відновлення. Його масштабність та активність демонструють потужний потенціал громадянського суспільства в подоланні нагальних соціальних проблем та підтримці постраждалих громад.

Стрімкий розвиток волонтерського руху в Україні від початку повномасштабного вторгнення є яскравим свідченням високої здатності суспільства до самоорганізації, колективної дії та мобілізації в умовах загрози. Масова допомога громадян, фінансова підтримка армії, а також високий рівень довіри до волонтерських організацій засвідчують посилення горизонтальних зв'язків, зростання політичної свідомості населення та глибоку соціальну згуртованість. Згідно з результатами соціологічного дослідження, у 2023 році за балансом довіри та недовіри волонтерські ініціативи отримали 71,7 %, поступившись лише Збройним силам України (87,3%) та добровольчим батальйонам (78,2 %) [15, с. 80].

Однією з головних особливостей сучасного волонтерського руху є його горизонтальна структура. Волонтерські ініціативи часто виникають спонтанно, без формальної організаційної прив'язки, що дає їм змогу швидко адаптуватися до змінних умов, ефективно реагувати на потреби громад та уникати бюрократичних перешкод.

Соціальні ініціативи, пов'язані з волонтерством, охоплюють широкий спектр діяльності: від збору гуманітарної допомоги, забезпечення медичних потреб, підтримки ветеранів і внутрішньо переміщених осіб до організації освітніх програм і культурних проєктів. Такий різноманітний характер діяльності сприяє залученню широкого кола учасників: від окремих громадян до бізнесу і місцевих органів влади.

Варто наголосити, що волонтерський рух є також джерелом формування нових форматів соціальної взаємодії та довіри всередині громад, що набуває особливої ваги в умовах кризових трансформацій. Спільна діяльність сприяє зміцненню горизонтальних зв'язків, посиленню відчуття колективної відповідальності та солідарної участі, які становлять основу для сталого розвитку громад.

Мобілізація локальних ресурсів завдяки волонтерству та соціальним ініціативам не обмежується тільки матеріальною допомогою. Вона охоплює

людські ресурси, знання, досвід і соціальний капітал, які активізуються в громадах і стають основою для комплексного відновлення. Крім того, волонтерські мережі сприяють налагодженню комунікації між різними соціальними групами та інституціями, що покращує координацію зусиль і підвищує ефективність спільних дій.

Відновлення громад у післявоєнний період вимагає скоординованих зусиль різних учасників процесу – громадянського суспільства, волонтерських організацій і місцевих органів влади. Ефективна взаємодія між ними забезпечує комплексний підхід до розв'язання соціальних, економічних та інфраструктурних проблем, посилює довіру й залучення ресурсів.

Міжнародний досвід демонструє високий рівень залученості громадян до волонтерської діяльності. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки у 2023 році 28,3 % дорослого населення (приблизно 75,8 млн осіб) брали участь у волонтерських ініціативах, що демонструє відновлення після спаду під час пандемії COVID-19. У Німеччині близько 22,7 % населення (приблизно 17,1 млн осіб) було залучено до волонтерської діяльності. У Франції, за даними Євростату, рівень формального волонтерства становив 19,3 %, а неформального – 22,2 % [17; 18; 19]. Ці показники свідчать про сталу й глибоку інтеграцію волонтерства в громадянське суспільство. Для України цей досвід має важливе значення. Широке залучення волонтерів до проєктів реконструкції здатне не лише компенсувати дефіцит ресурсів та організаційних потужностей на місцях, а й сприяти формуванню стійких горизонтальних зв'язків у самих громадах, що є основою для тривалого розвитку.

Водночас постає питання довгострокової підтримки та розвитку волонтерської активності в умовах мирного часу. Дані соціологічних досліджень свідчать, що мотивація до волонтерства залежить від комплексу чинників: ситуації, особистих цінностей, соціального становища та наявності підтримки. Близько 47 % респондентів підтримують ідею матеріального стимулювання в певних випадках, а понад 70 % вважають, що додаткові форми заохочення можуть бути ефективними. Це свідчить про потребу в гнучких мотиваційних механізмах – не лише фінансових, а й освітніх, консультативних та організаційних. Під час відновлення місцевих громад варто створити умови, в яких волонтерство буде не просто реакцією на кризу, а сталою формою громадянської участі з чіткими інституційними механізмами підтримки [8; 14, с. 148].

Для успішного відновлення громад у післявоєнний період надзвичайно важливо налагодити ефективну взаємодію між громадянським суспільством, волонтерами та органами місцевого самоврядування. Координація цих трьох основних суб'єктів дає змогу максимально мобілізувати локальні ресурси, оптимізувати процеси надання допомоги та забезпечити комплексний підхід до розв'язання соціальних та інфраструктурних проблем.

Ефективні практики взаємодії громадянського суспільства, волонтерів та органів місцевого самоврядування в процесах відновлення громад

Елемент взаємодії	Опис	Приклади практик	Результати/переваги
Спільне планування	Участь громадськості, волонтерів і влади в розробці планів відновлення	Форум громад, стратегічні сесії, робочі групи	Врахування потреб громади, підвищення прозорості процесу
Обмін інформацією	Регулярний двосторонній обмін даними та звітністю	Вебплатформи для комунікації, щомісячні звіти	Підвищення довіри, оперативне реагування на виклики
Розподіл ролей та відповідальності	Чітке визначення функцій кожного учасника процесу	Меморандуми про співпрацю, протоколи домовленостей	Уникнення дублювання зусиль, підвищення ефективності
Спільні проєкти	Реалізація ініціатив за участі всіх сторін	Відновлення інфраструктури, освітні програми, підтримка вразливих груп	Залучення ресурсів, посилення соціальної згуртованості
Моніторинг та оцінка	Колективний контроль за ходом реалізації проєктів	Спільні ревізії, оцінка результатів, громадські обговорення	Підвищення якості реалізації, коригування планів

Джерело: створено авторами на основі [11]

У табл. 2 наведено основні практики, які сприяють успішній співпраці та підвищують ефективність відновлювальних заходів.

Наведені в таблиці 2 практики демонструють, що для сталого відновлення громад необхідна системна та злагоджена робота всіх учасників процесу. Відкрите планування, регулярний обмін інформацією, чіткий розподіл ролей, реалізація спільних проєктів та колективний моніторинг створюють умови для посилення довіри, підвищення прозорості й максимального залучення ресурсів.

Таким чином, волонтерство розглядається не лише як форма соціальної активності, а і як прояв зрілої громадянської позиції, набуваючи рис нового соціального інституту. Його передумови та ціннісні засади мають глибоке філософське підґрунтя, зокрема в ідеї свободи як внутрішньої мотивації до безкорисливої дії. Попри наявність численних досліджень волонтерства в прикладному вимірі, все ще недостатньо комплексного аналізу поняття свободи як фундаменту волонтерської активності, що актуалізує потребу його філософського переосмислення в сучасному українському контексті [4, с. 49].

Ефективне післявоєнне відновлення територіальних громад вимагає скоординованої співпраці місцевої влади, громадськості й волонтерів. Важливим елементом цієї взаємодії є узгоджене планування – залучення всіх учасників дозволяє врахувати реальні потреби населення та розробити актуальні програми відновлення. Не менш важливою є прозорість в обміні інформацією, зокрема за допомогою цифрових платформ, що забезпечує швидкість реагування, зменшує ризик непорозуміння і підвищує рівень довіри.

Чіткий розподіл ролей та відповідальності забезпечує узгодженість дій і запобігає дублюванню зусиль. Спільні ініціативи, такі як ремонт інфра-

структури чи організація центрів допомоги, демонструють дієву співпрацю та зміцнюють соціальні зв'язки. Водночас постійний моніторинг та залучення громадськості до оцінювання результатів допомагають коригувати стратегії та підвищувати ефективність відновлення.

Важливим чинником довгострокової стійкості є підтримка волонтерського руху. Це передбачає забезпечення доступу до ресурсів, освітніх програм і створення умов для ініціатив без зайвих перешкод. Паралельно необхідно розвивати громадські організації через фінансову, методичну та консультативну підтримку, а також стимулювати міжсекторальні партнерства.

Просвітницька діяльність, що підвищує обізнаність населення щодо важливості участі в житті громади, сприятиме формуванню активної громадянської позиції. Прозорість місцевої влади, відкритість до діалогу, платформи для співпраці, підтримка інновацій та визнання внеску активістів є наріжними елементами у формуванні згуртованих і стійких громад, здатних ефективно відновлюватися після війни.

Висновки. Отже, зміцнення стійкості громад у сучасних умовах відбувається в контексті тривалої війни та під впливом складної взаємодії соціальних, економічних і культурних чинників. Соціальні зв'язки, активність волонтерського руху та роль місцевого самоврядування залишаються провідними елементами підтримки та збереження соціальної цілісності громад.

Важливою особливістю сучасного етапу є трансформація соціальних відносин, зумовлена як зовнішніми викликами війни, так і внутрішніми процесами адаптації до нових реалій. Поступово відбувається переосмислення ролі громадянського суспільства та інституцій у забезпеченні колективної мобілізації ресурсів і підтримки вразливих груп.

Важливе значення має міжсекторальна співпраця, що виявляється через узгоджене планування, ефективний обмін інформацією, чітке визначення функцій і колективний моніторинг, що в сукупності підвищує результативність ініціатив, спрямованих на відновлення громад і посилення їхньої соціальної стійкості.

Таким чином, підтримка громадської активності через створення сприятливих умов для волонтерства, розвиток освітніх програм і прозорість у діяльності місцевої влади є необхідною передумовою для сталого розвитку та довготривалої соціальної стійкості громад.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гапон В. Принципи адміністративно-правового облаштування волонтерської діяльності в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 250–256. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.41>
2. Головка О. Волонтерство в Україні: історико-правовий аспект. *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 9–18. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2023.2.01>
3. Горінов П. Адміністративно-правовий статус волонтера у період дії воєнного стану в Україні. *Київський часопис права*. 2023. № 3. С. 54–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/kij/2022.3.8>
4. Драпушко Р., Ілюк О. Формування філософії волонтерського руху як теоретичної основи особливого розуміння свободи. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2023. № 1 (1). С. 40–56. DOI: <https://doi.org/10.35423/2078-8142.2023.1.1.3>
5. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2024 роках: звіт. *Київський міжнародний інститут соціології: офіц. сайт*. 2024. URL: <https://www.kiis.com.ua/?cat=reports&id=1467&lang=ukr&page=1&utm>. (дата звернення: 26.05.2025).
6. Корж-Ікаєва Т. Механізм адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. № 2 (28). С. 48–60. DOI: <https://doi.org/10.33270/02242802.48>
7. Корняк В., Боринець Х. Волонтерська діяльність в умовах воєнного стану у порівняльній перспективі. *Гуманітарний форум*. 2024. № 2 (1). С. 24–29. DOI: [https://doi.org/10.60022/2\(1\)-4GF](https://doi.org/10.60022/2(1)-4GF)
8. Мотивація та благодійність або чому українці роблять добрі справи? *Zagoriy Foundation: вебсайт*. 2020. URL: <https://zagoriy.foundation/projects/motivaciya-ta-blagodijnist-abo-chomu-ukrayinci-roblyat-dobri-spravi/>. (дата звернення: 26.05.2025)
9. Назаров М. Соціальна стійкість як ресурс для післявоєнного відновлення територіальних громад в Україні. *Політикус*. 2023. № 3. С. 35–38. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.6>
10. Панькова О., Касперович О. Український волонтерський рух в умовах збройної російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей післявоєнного відновлення країни. *Журнал європейської економіки*. Т. 21 № 3(82). 2022. С. 277–294. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/download/1605/1605/3131?utm>. (дата звернення: 20.05.2025).
11. Петровська К. В., Тургенєва А. О., Мельничук А. Б. Роль волонтерських ініціатив та громадських організацій у післявоєнному відновленні України. *Publishing House «Baltija Publishing»*. 2025. С. 652–676. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-559-4-32>
12. Попова С., Тельний М. Особливості здійснення волонтерської діяльності в умовах воєнного стану: адміністративно-правові аспекти. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2023. № 30 (3). С. 304–316. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2023.3.26>
13. Руденко В. Волонтерство, як провідне явище в процесі забезпечення соціальної безпеки України: еволюція, значення, сучасний стан та проблематика. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-32>
14. Сірий Є., Сіра О. Волонтерство як форма соціального включення та можливої самозайнятості в сучасних викликах війни в Україні: самобутні вітчизняні вектори розвитку і зарубіжний досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 11. С. 140–156. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.11.2023.278442>
15. Шайгородський Ю. Волонтерська діяльність як форма суспільної мобілізації у відсічі російській агресії. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2023. № 8. С. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.31558/2617-0248.2023.8.12>
16. Boichak O., McKernan B. Narratives of Volunteering and Social Change in Wartime Ukraine. *Cultural Sociology*. 2024. № 18 (1). P. 48–71. DOI: <https://doi.org/10.1177/17499755221127877>
17. Countries With Highest Numbers of Volunteers. *Volunteer FDIP: website*. 2023. URL: <https://www.volunteerfdip.org/countries-with-highest-numbers-of-volunteers-usa-canada-australia-uk-france>. (date of access: 26.05.2025).
18. How Understanding European Attitudes About Volunteering Can Help Associations. *ASAE Center: website*. 2023. URL: https://www.asaecenter.org/resources/articles/an_plus/2023/2-february/how-understanding-european-attitudes-about-volunteering-can-help-associations. (date of access: 26.05.2025).
19. Volunteerism in the United States – 2023. *AP News: website*. 2024. URL: <https://apnews.com/article/5d7e0ecb10410bc926ba15b8dab604ce>. (date of access: 26.05.2025).